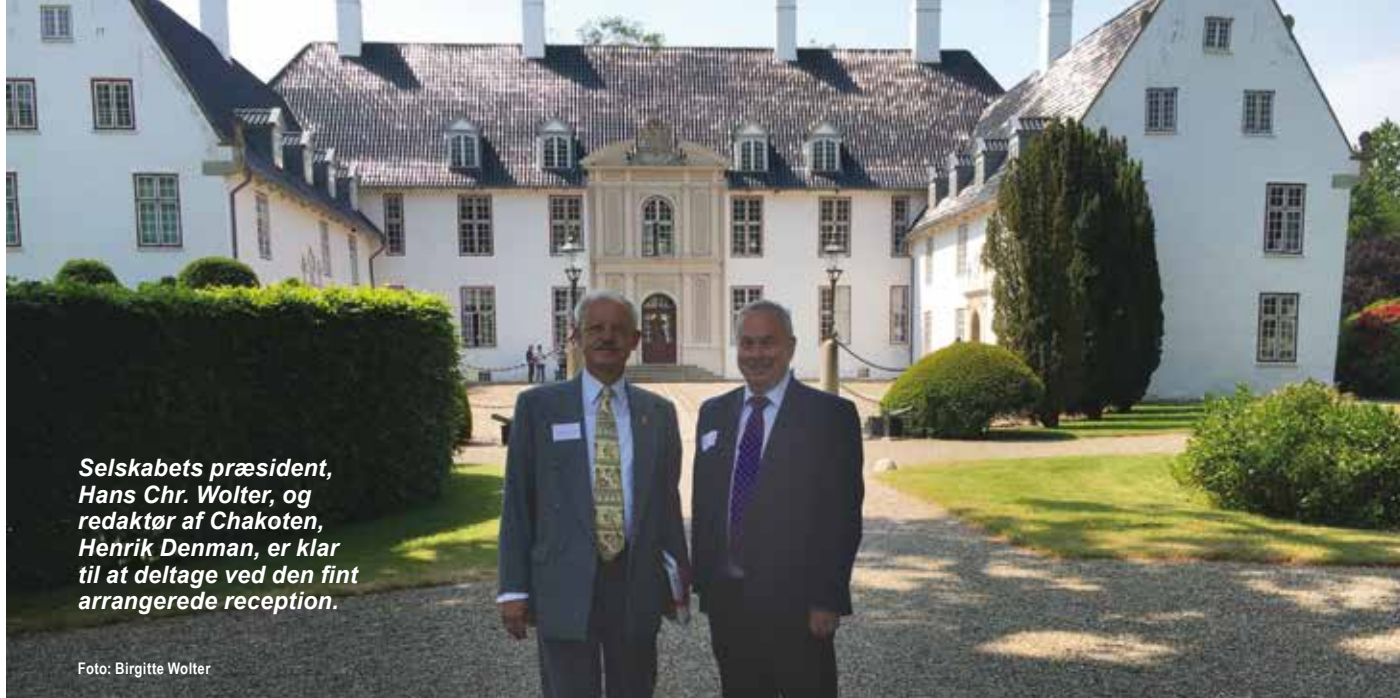

Dansk Militærhistorisk Selskab

Chakoten

Selskabets præsident, Hans Chr. Wolter, og redaktør af Chakoten, Henrik Denman, er klar til at deltage ved den fint arrangerede reception.

Foto: Birgitte Wolter

Chakoten på besøg hos D.K.H. Prins Joachim og Prinsesse Marie

Prins Joachim er protektor for Chakoten – Dansk Militærhistorisk Selskab og havde i den anledning inviteret Selskabet og en række andre foreninger til reception på Schackenberg Slot.

Tirsdag den 29. maj 2018 blev en flot dag!

Selskabet var med to repræsentanter inviteret til reception hos vor protektor H.K.H. Prins Joachim og H.K.H. Prinsesse Marie, der på Schackenberg Slot tog imod protektionerne og samarbejdspartnerne.

Bestyrelsen for Schackenberg Fonden var også repræsenteret. Fonden ejer og driver slottet, tager vare på det historiske indbo og yder støtte til almennyttige formål. Prins Joachim og Prinsesse Marie er protektorer.

I dagens program indgik Prins Joachims meget informative tale om stedet og med stor vægt på feltherren Hans Schack (1609-1676), der på afgørende vis afslog svenskernes storm mod København den 11. februar 1659, og som i slaget ved Nyborg den 14. november fuldendte sejren. Prinsens vurdering af Schack som central for Danmarks forbliven og for enevældens etablering forbliver solid.

Under vores samtale med Prins Joachim uddybede prinsen sin store viden om de skelsættende år 1659-1660. Ikke mindst gav prinsen tilsagn om at ville bringe en hilsen til Selskabet i anledning af 75 års jubilæet i jubilæumsnummeret af Chakoten, som udkommer til efteråret 2019. Vi modtog dette tilbud med stor glæde.

Med stor tilfredshed forstod vi end-

videre, at prinsen sætter pris på at læse vort tidsskrift, Chakoten, der i et kommende nummer indeholder en artikel om slaget ved Nyborg.

Tillige indgik en rundvisning i hus og have. Denne efterlod et godt indtryk af fondens meget vellykkede indsats med gennemførelse af kompetent istandsættelse.

Itaknemmelighed over protektionen fremlagde vi fem af Selskabets særudgivelser, der har mødt fondes velvilje, fordi Selskabet nyder protektionen. Yderligere fremlagde vi publikationen Den danske hær i napoleontiden 1801-1814, da temaet står centralt i Selskabets virke.

HCW og HD

Foto: Steen Brogaard

H.K.H. Prins Joachim og H.K.H. Prinsesse Marie tog imod protektioner og samarbejdspartnerne på Schackenberg Slot.

Besøget på Schackenberg Slot omfattede en rundvisning i slottet og i haven.

Foto: Henrik Denman

Tøjhusmuseet hedder nu Krigsmuseet

Det skal være lettere at afkode, hvad museet tilbyder, men navneskiftet møder også kritik blandt fagfolk

Tøjhusmuseet har fra i år skiftet navn til Krigsmuseet. Museet er i dag en del af Nationalmuseet, og navneskiftet kommer for at gøre det lettere forståeligt for den brede offentlighed, hvad museet indeholder, men ændringen har også ført til kritik.

I museumsverdenen er der hård kamp om gæsterne, og danskerne bliver hver dag bombarderet med nye kulturtilbud. Derfor er det vigtigt som gæst hurtigt at kunne afkode, hvad et museum har at tilbyde, og det kan ifølge Nationalmuseet være svært, når navnet består af gamle, uforståelige ord som "tøjhus", som vi ikke længere bruger.

Derfor har Tøjhusmuseet skiftet navn, og i fremtiden hedder det Krigsmuseet.

Udover et mere tidssvarende navn er navneskiftet også startskuddet på en ny strategi. Ikke alene bliver der arbejdet på større projekter med at forhøje gæsternes aktivitetsniveau. Der skal i fremtiden også være mere fokus på, hvordan krig påvirker mennesker – det være sig soldater, udsendte gennem NGO'er eller den befolkning, der lever midt i krigen.

Krig fylder meget i medierne og dermed også i vores bevidsthed. Med det nye navn og den nye strategi vil vi gøre museet mere nærværende og vedkommende. Vores mål er at sætte fænomenet krig under lup. Hvad er krig, hvorfor opstår krige, og hvad gør det ved mennesker og samfund. Uanset om man har krigen tæt inde på livet eller den udkæmpes i fjerne egne og opleves på

afstand, siger museumschef Jens Carl Kirchmeier-Andersen.

Militærhistorien

Blandt fagfolk er der delte meninger om navneskiftet.

Inspektør på Bornholms Museum, Jakob Seerup, mener, at Krigsmuseet er et misvisende navn, da det sammenlagte museum (Tøjhusmuseet og Orlogsmuseet) snarere er militærhistorisk.

- De udstillinger, man møder, beskæftiger sig, ud over med krigen, med flere militærhistoriske perioder, herunder den, der er kendt som "den lange fred" fra 1720 til 1801, hvor eksempelvis den fornemste del af de sømilitære genstande og skibsmodeller stammer fra, siger han til dagbladet Politiken.

- Det er fint at fortælle krigen historie, men dette museum er også værnepligtens historie, regimenternes historie, skibenes historie, søredningen, isbrydningen og kortlægningens historie. De militære institutioners dybe betydning for det omgivende samfund afspejles kun meget dårligt i ordet krig, mener Jakob Seerup. *H.D.*

Et tøjhus er et våbenkammer

* Museet ligger i Christian 4.s gamle tøjhus fra 1604.

* Museet har heddet Tøjhusmuseet siden 1928.

* Kanonhallen er med sine ca. 160 meter Nordeuropas længste hvælvede hal.

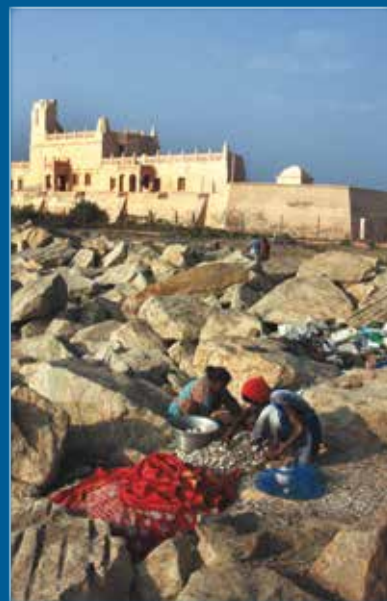
Tøjhusmuseet hedder nu Krigsmuseet og vil bl.a. sætte fænomenet krig under lup.

Foto: Finn Hillmose

Chakoten

INDHOLD

- 02** Chakoten på besøg hos D.K.H. Prins Joachim og Prinsesse Marie.
- 04** *Ole Thureholm, Jørgen K. Larsen og Hans Chr. Wolter:* Danish and Norwegian Cavalry and Artillery 1803-1814. Part two.
- 10** *Claus Mogensen:* En introduktion til Christian Theodor Bergh.
- 16** P.S. Ramanujam: Dansborg – en dansk fæstning i Ostindien.
- 22** *Simon Bering Papousek:* Nye bøger om 80 års-krigen.
- 23** Jubilæumsfest i august 2019.
- 24** *Jens Kristian Boll:* Ny bog: Frygt for Rantzaus sorte hær.
- 26** *Simon Bering Papousek:* Ny bog: Operation Anthropoid – attentatet på Reinhard Heydrich.
- 27** *Mødekalender 2018.*
- 28** *Henrik Denman:* Kanonerne i Ystad.

Forsiden: Historikeren P.S. Ramanujam skriver om befæstningen af den danske koloni Tranquebar. Læs mere side 16. Foto: Finn Hillmose

Organization of the Artillery 1802-1814

A distinction is made between the Regimental Artillery and the Brigade Artillery.

The Regimental Artillery had 2 3pdr. guns to each infantry battalion and when possible and appropriate 1pdr. guns - primarily in Norway. These were allocated to each of the single battalions, who themselves mastered the entire handling of the guns during every movement made. The gun carriages equipped were light with limbers, and for the 1 pdr. guns, limbers were not required. All parts were painted red, with metal in yellow.

The Brigade Artillery mustered regular batteries. To every brigade of infantry with 2 regiments a light battery was attached. The medium 6 pdrs. were normally part of the divisional reserve artillery.

Each of the 8 Danish field artillery batteries usually had 10 guns and howitzers of the Carl of Hessen system M 1766. The guns were 3pdrs. and 6pdrs. the howitzers 10pdrs. and 20pdrs.

A Heavy field company/ battery should encompass 8 12 pdr. guns, 4 36 pdr. howitzers, and 4 1 pdr. "Amusettes".

A Medium 6 pdr. Field company/ battery should encompass 8 6 pdr. guns and 2 20 pdr. howitzers.

A Light 3 pdr. Field company/ battery should encompass 8 3 pdr. guns and 2 10 pdr. howitzers. However, in 1813 the 3 pdr. revealed themselves to be of too limited effect, so they were, where possible, exchanged for 6 pdrs.

A Light 1 pdr. "Amulette" company/ battery should encompass 8 1 pdr. "Amusettes".

One horse artillery company/battery should encompass 8 (short) 6 pdr. guns¹ and 2 10 pdr. howitzers.

For the limbers 8 horses were required for a 12 pdr. gun, 6 for a 6 pdr. gun, 4 for a 3 pdr. and 2 for an 1 pdr. "Amulette".

As the Brigade Artillery proved to be impressively skilled

1. In Norway the horse artillery company/battery should encompass 8 3 pdr. guns and 2 (short) 10 pdr. howitzers.

Regimental Artillery crew in action from The Danish Life regiment – "Danske Livregiment til Fods" 1807.

Danish 3 pdr. Mounted artillery 1808-1814.

Danish and Norwegian Cavalry and Artillery 1803-1814

Part 2

Alan Perry has enlarged his series of metal figures of Danish and Norwegian troops from the Napoleonic era.

The 1 pdr. so-called "Amulette" – a very light regimental artillery piece, only really deployed in Norway where it was well liked for its ability to move in difficult terrain and for the fear it aroused among the Swedish opponents, as they normally had no artillery support at all!

in manoeuvring and efficient the Regimental Artillery was deemed to be superfluous and accordingly abolished in 1808. Instead each brigade of infantry had attached a battery of mounted artillery encompassing 8 3 pdr. guns and 2 10 pdr. howitzer. When driving, the artillerists were placed on the gun carriages, limbers ammunition wagons and the horses thus improving mobility.

So, the Danish Artillery was based on the solid Carl of Hessen M 1766 system, but was during the period 1796 to 1804 modernized regarding carriages and tube lengths. The gun carriages and other types of equipment of the Danish Field Artillery were painted pearl grey with metal in black – all to avoid the equipment from appearing too visible in the field. The barrels were bronze. However, due to experience the lids of ammunition carts were instead painted dark grey or dark blue to improve protection from being spotted.

DAN 40 Foot Artillery Loading
6 pdr., In *Shakos* 1808-1814.

By Ole Thureholm, Jørgen K. Larsen and Hans Chr. Wolter

Uniforms, Armament and Equipment

The artillerists wore red uniforms, similar to those of the infantry of the line but with dark blue facings and trousers. Officers were allowed uniform coats in a special crimson colour. Buttons were yellow. From 1810, due to costs, the dark blue trousers should be changed into dark grey breeches.

From 1802 the artillerists on foot were equipped with sabre M 1802. The mounted artillerists were equipped with the same sabre but combined with a slightly different scabbard.

Wargaming with Danish-Norwegian Napoleonic's using Black Powder, General de Brigade, and Sharp Practice 2 Wargames rules.

In General de Brigade each squadron should be 6 figures strong (except for The Royal Horse Guard with a total of 7 figures in the two squadrons).

The Royal Horse Guard and Jutland Light Dragoons/ "Jyske Regiment lette Dragoner" are classified as Elite units. The Funen Light Dragoons / "Fynske Regiment lette Dragoner" begins the autumn campaign of 1813 classified as

Line, but at Sehestedt in December they have become Veterans. The Hussars and the "Bosniacs" ("Uhlans" from 1808) are Veterans, and the Holstein Cavalry Regiment / "Holstenske Rytter Regiment" is classified as Line. Likewise the 17th Uhlans Regiment is classified as Line.

Norwegian Dragoons can be classified as Line. The Akershus Mounted Jaeger Corps is classified as Line.

In Sharp Practice 2 all cavalry units consist of 8 figures, and all artillery units display 5 figures and a gun model.

In Black Powder the number of figures depends on the unit size. Please refer to the Black Powder rules for details.

Unit size and stats for Sharp Practice 2 and Black Powder: ▶

DAN 36 Foot Artillery Loading
6 pdr., In *Round Hats* 1803-1808.

Danish and Norwegian Cavalry and Artillery 1803-1814

Organisation of artillery batteries

Each of the eight Danish field artillery batteries usually had 10 guns and howitzers, so in General de Brigade they will be represented by 4 guns and 1 howitzer model in each battery. The guns were 3pdrs and 6pdrs, the howitzers 10pdrs and 20pdrs.

In Black Powder a battery is represented by one gun and limber only. In Sharp Practice 2 it is not defined what a gun, crew and limber represents, but as it is a skirmish game, it is recommended that a gun model represents a section of two guns. Don't field a complete battery, or you will ruin the scenario.

Medio September 1813 the battery Koye received 6 French An XI 6 pdr guns and 2 24 pdr. French howitzers. They kept the 2 Danish 10 pdr. howitzers as well. They only received the guns/

"Side Arms of the Artillery"

22. Sabre for Horse Artillery M 1796
23. Sabre M 1789 For Horse Artillery NCOs.
24. Sabre M 1802 with scabbard for Foot Artillery M1802 (left) and scabbard M 1808 for Mounted Artillery (right).
25. NCO sabre M 1802 with scabbard for use on horseback (left), scabbard for use of the Foot Artillery M 1802 (middle) and scabbard M 1808 for use of the Mounted Artillery (right).
26. M 1756 Infantry sabre, used by The "Regimental", "Landeværn", "National", militia and volunteer artillery.
27. M 1808 Artillery, sabre the so-called "Stralsund sabre".
28. Artillery train drivers' short sword, (made out of old surplus straight swords).
29. M 1789 Sabre for officers (numerous variations were applied).

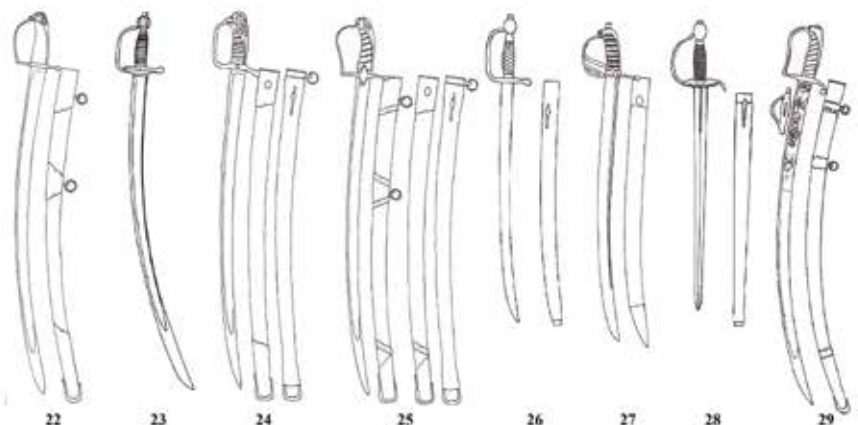
The majority of the small arms employed are also available in colour photos on www.arma-dania.dk. Open "Home", and at the bottom of the page activate "Blankvåben" (Side Arms) and "Geværer" (Fire Arms) respectively.

Danish Royal Life Guards (mounted)						Type	Impact cavalry
Points Value	8	Weapon	Sword		Size	8	
Formation	First Fire	Controlled Volley	Crashing Volley	Step out	Drill	Characteristics	Aggressive, In hand, Stubborn
Always	No	No	-	2	2		
Cavalry						Type	Impact cavalry
Points Value	7	Weapon	Sword		Size	8	
Formation	First Fire	Controlled Volley	Crashing Volley	Step out	Drill	Characteristics	Stubborn
Always	No	No	-	-	-		
Jutland Light Dragoons						Type	Impact cavalry
Points Value	8	Weapon	Sabre		Size	8	
Formation	First Fire	Controlled Volley	Crashing Volley	Step out	Drill	Characteristics	Aggressive, In hand, Stubborn, Tactical
Always	No	No	-	2	2		
Funen Light Dragoons						Type	Impact cavalry
Points Value	7	Weapon	Sabre		Size	8	
Formation	First Fire	Controlled Volley	Crashing Volley	Step out	Drill	Characteristics	Tally Ho!
Always	No	No	-	2	2		
Hussars						Type	Scouting cavalry
Points Value	6	Weapon	Sabre		Size	8	
Formation	First Fire	Controlled Volley	Crashing Volley	Step out	Drill	Characteristics	Tactical, Tally Ho!
Always	No	No	-	2	2		
Bosniaks (from 1808 Uhlands)						Type	Scouting cavalry
Points Value	6	Weapon	Lances		Size	8	
Formation	First Fire	Controlled Volley	Crashing Volley	Step out	Drill	Characteristics	Tally Ho!
Always	No	No	-	2	2		
17th (Lithuanian) Uhlan Regiment (Duchy of Warsaw)						Type	Scouting cavalry
Points Value	6	Weapon	Lances		Size	8	
Formation	First Fire	Controlled Volley	Crashing Volley	Step out	Drill	Characteristics	Tally Ho!
Always	No	No	-	2	2		
Norwegian Akershus Mounted Jaeger Corps						Type	Scouting cavalry
Points Value	6	Weapon	Sabre		Size	8	
Formation	First Fire	Controlled Volley	Crashing Volley	Step out	Drill	Characteristics	Hearth & Home
No	No	No	-	-	-		
Norwegian Dragoons (mounted)						Type	Dragoons
Points Value	6	Weapon	Carbine and sabre		Size	8	
Formation	First Fire	Controlled Volley	Crashing Volley	Step out	Drill	Characteristics	Tally Ho!, Stubborn
Always	No	No	-	2	2		
Norwegian Dragoons (dismounted)						Type	Skirmishers
Points Value	7	Weapon	Carbine and sabre		Size	6	
Formation	First Fire	Controlled Volley	Crashing Volley	Step out	Drill	Characteristics	Aggressive, Stubborn, Tactical
Always	Yes	No	-	2	2		
Danish and Norwegian Artillery						Type	Artillery
Points Value	4/6/7	Weapon	Gun		Size	5	
Formation	First Fire	Controlled Volley	Crashing Volley	Step out	Drill	Characteristics	
No	Yes	Yes	3	2	-		

Points Values are for Very Light, Light and Medium Guns

Very Light Guns (1pdr Amusette) has 6 dice, 2 reload actions, and ranges as Light Artillery

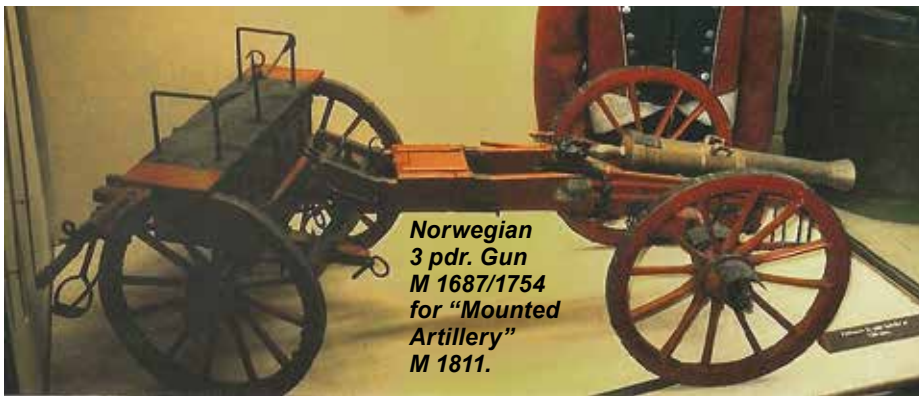
"Sidearms of the Artillery":

Unit	Type	Size	Armament	Hand-to-Hand	Shooting	Morale	Stamina	Special
Denmark								
The Royal Horse Guard	Regular cavalry	Small unit	Swords	9	-	3	2	Elite, Heavy cavalry, Reliable, Stubborn
Heavy Cavalry	Regular cavalry	Standard Size Swords		8	-	4	3	Heavy cavalry
Jutland Light Dragoons	Regular cavalry	Standard Size Sabres		7	-	3	4	Elite, Ferocious Charge, Reliable, Steady, Stubborn, Tough Fighters, Valiant
Light dragoons	Regular cavalry	Standard Size Sabres		6	-	4	3	Reliable
Hussar Regiment	Regular cavalry	Small unit	Sabres	6	-	4	2	Brave, Marauders, Reliable, Stubborn
Bosniaks / Uhlands	Regular cavalry	Tiny Unit	Lances	7	-	4	1	Marauders, Lancers
17th Uhlan Regiment	Regular cavalry	Standard Size Lances		7	-	4	3	Marauders, Lancers
Norway								
Dragoons	Regular cavalry	Standard Size Swords		7	-	4	1	Brave, Reliable, Marauders, Stubborn
Dismounted Dragoons	Infantry	Small unit	Musket	5	2	4	3	Brave, Reliable, Marauders, Stubborn
Mounted Jaeger Corps	Regular cavalry	Standard Size Sabres		6	1	4	1	Freshly raised, Marauders
Artillery								
Mounted artillery	Artillery		Smoothbore Artillery	1	3-2-1	4	3	Reliable, Marauders
Foot artillery	Artillery		Smoothbore Artillery	1	3-2-1	4	3	Reliable

Former Norwegian dragoon c. 1814, from 1811 serving as a mounted artilleryman. He carries an artillery sabre and two pistols. Due to a lack of a sufficient number of artillery sabres in Norway, many would have carried the straight sword M 1750, but still suspended from the belt.

howitzers with carriages and limbers but kept the Danish ammunition wagons, on which the gunners could mount (Ammunition wagons for the Mounted artillery). As the battery also received extra horses, the battery kept the manoeuvrability of a "Mounted battery".

Norwegian Mounted Artillery 1811-1814. There were more gunners riding horses in the Norwegian Mounted Artillery than in the Danish Mounted Artillery.

Norwegian artillery batteries were organized like the Danish batteries, but they also used 1pdr "Amusettes" as regimental artillery. In 1811 the Norwegian artillery was heavily reformed and 5 light "National" 3 pdrs. companies were converted into "Mounted Batteries". This was done by reforming the original artillery companies with the troopers from two disbanded dragoon regiments. Half of the men were riding limbers, artillery wagons and draught horses, while the rest rode horses.

Norwegian Mounted Artillery 1811-1814. There were more gunners riding horses in the Norwegian Mounted Artillery than in the Danish Mounted Artillery.

Artillery officer 1813.

Mounted Artillery gunner 1808.

Danish and Norwegian Cavalry and Artillery 1803-1814

Some Cavalry and Artillery Heroes:

General de brigade Charles Lallemand, detached from the French army to command the Danish Avantgarde Brigade/Light brigade, which he commanded with excellence and bravery, often leading from the front waving his red Polish field cap shouting “Vive L’Empereur! Braves danois, allons, allons!”

Colonel Niels Engelsted, commander Jutland Light Dragoon Regiment/ “Jyske Regiment lette Dragoner”. He fought valiantly at Rahlstedt on December 6th 1813.

Major Høegh-Guldberg, commander of 3rd squadron Jutland Light Dragoon Regiment (Jyske Regiment lette Dragoner). Distinguished at Rosengarten on October 12th 1813, at Boden on December 4th and as acting commander Funen Light Dragoon Regiment/ “Fynske Regiment lette Dragoner” Battle of Sehestedt December 10th .

Premier Lieutenant Johannes v. Ewald from The Hussar Regiment. Probably one of the best officers in the Hussar Regiment. Distinguished at Stralsund in 1809, and again at Gadebusch in 1813.

General de Brigade Charles Lallemand with his famous red “Polish” field cap.

Colonel Niels v. Engelsted.

Second Lieutenant Edvard v. Ewald.

Second Lieutenant Edvard v. Ewald from The Hussar Regiment. Leading a detachment of hussars he routed the bataillon Seydlitz from Lützows Freicorps at Zarrentin on September 18th 1813. He fought well at Weisser Hirsch on October 7th.

Artillery Captain G. A. N. Gerstenberg, commander of the Mounted Battery in the Avantgarde. ■

Major Christian Høegh-Guldberg.

Danish Jaegers and Light Infantry 1802 - 1814 A Quick list

Danish Jaegers and Light Infantry Green Uniforms 1802 - 1810	Danish Jaegers and "sharpshooters"/Light Infantry Dark Grey Uniforms 1810 - 1814
Sjællandske Jægerkorps	Sjællandske Jægerkorps
1. Sjællandske Bataljon Let Infanteri	Sjællandske Skarpskyttekorps
2. Sjællandske Bataljon Let Infanteri	Jyske Skarpskyttekorps
Slesvigske Jægerkorps	Slesvigske Jægerkorps
Slevigsk-Holstenske Bataljon Let Infanteri	Holstenske Skarpskyttekorps

Danish Infantry 1802 - 1814 A Quick Reference

Guards and Garrison regiments	Infantry Regiments			
Livgarden til Fods	Danske Livregiment	Dronningens Livregiment	2. Jyske Infanteriregiment	Holstenske Infanteriregiment
Disbanded in 1811 Marineregimentet	Norske Livregiment	Arveprins Frederiks Regiment From 1808	Prins Christian Frederiks Regiment	3. Jyske Infanteriregiment
From 1808 Københavns Infanteri regiment	From 1808 Kongens regiment Kronens Regiment	Fynske Infanteriregiment	Oldenborgske Infanteriregiment	"Landeværn"/Homeguard-Local defence forces Landeværn
Description of figures: 	From 1808 Kronprinsens regiment Kongens Regiment	1. Jyske Infanteriregiment	Slesvigske Infanteriregiment	

En introduktion til Christian Theodor Bergh

Plancher med uniformer fra 1) den danske arme og marine i 1858 og 1859 samt fra 2) Den kongelige Livgarde til Hest i perioden 1680 til 1860.

Af Claus Mogensen

Christian Theodor Bergh ved vi ikke så meget om. Men ved hjælp fra en gammel vejviser, folketællinger fra 1800-tallet og en beskednen bibliografi, der opremser hans produktion og virke, kan vi sætte ham ind i en ramme i form af hans boligadresser, hans arbejde og hans familieforhold igennem tilværelsen.

Som det fremgår af artiklen, var han enebarn i en velstående familie. Han var en dygtig og anerkendt litograf, som stillede store krav til sit arbejde og havde desuden talent for at tegne. Det fremgår også af de medfølgende veludførte litografier af danske soldater, som han både har tegnet og litograferet.

Han blev selv velstående og beboede gode boliger i velbeliggende kvarterer gennem hele livet. Hans solide økonomi gjorde ham i stand

01. Kong Frederik 7., 1859.

06. Prins Christian i generalsuniform, 1859.

02. Menig i Livgarden til Hest, 1859.

03. Løjtnant i galla, Livgarden til Hest, 1859.

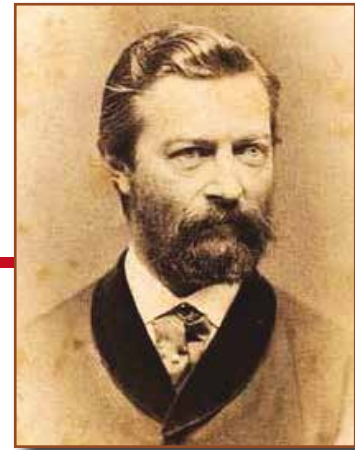
04. Løjtnant i Livgarden til Fods, 1859.

05. Menig i Garden til Fods, 1859.

31. Livgarden til Hest, 1844.

Christian Theodor Bergh fra 1871, 41 år gammel, fotograf T. A. Hammerum.

11. Kaptajn i Generalstaben, 1859.

til at opbygge og drive sit litografiske institut. Og som en mulig modvægt til sin egen enebarns opvækst har han givetvis nydt at være omgivet af den store børneflokk, han satte i vej.

Forklaring til plancherne

I septemberudgaven af Chakoten fra 2016 blev der argumenteret for, at Christian Theodor Bergh var kunstneren bag 35 kolorerede litografier fra Treårskrigen, 1848-1850. Ingen har efterfølgende

benyttet sig af muligheden for at opponere mod påstanden om, at Bergh var kunstneren. Men Bergh har også tegnet andre plancher.

Faktisk kan man tale om yderligere to sæt, som denne artikel handler om, og her er der sikkerhed for, at Bergh er kunstneren.

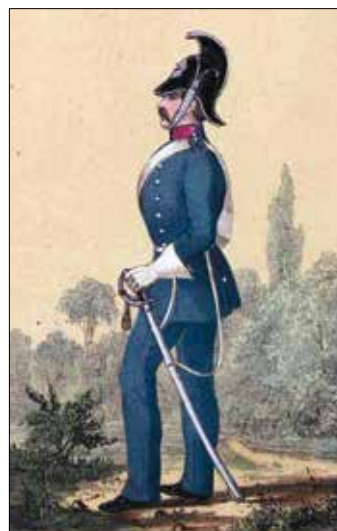
Det første sæt består ifølge note nr. 12 på side 18 i Wolters lille røde af en serie på 25 kolorerede litografier under navnet "Den danske Armee og Marine i 1858 og

07. Husarløjtnant i våbenfrakke, 1859.

08. Menig husar, 1859.

09. Menig dragon, 1859.

10. Dragonløjtnant, 1859.

En introduktion til Christian Theodor Bergh

1859". De er udgivet i fem hæfter med fem tegninger i hvert hæfte. Plancherne er ikke nævnt nogen steder i hans bibliografi. Angivelsen 1859 på plancherne passer godt. Fr. 7. er konge, og Chr. 9. er prins.

Det andet sæt har nr. A20 på side 20 ligeledes i Wolters lille røde og drejer sig om syv kolorerede litografier, der afbilder uniformerne i Den kongelige Livgarde til Hest i perioden 1680 til 1860. Illustrationerne findes i C.C. von Kroghs bog, Meddelelser om Den kongelige Livgarde til Hest, fra 1886. I bogen

18. Kaptajn i infanteriet, 1859.

19. Menig infanterist, 1859.

30. Livgarden til Hest, ca. 1827.

er der et afsnit med bemærkninger til illustrationerne på side 609 til 612, hvor forfatteren oplyser om kildematerialet og om sin store tilfredshed med Berghs tegninger.

Såvel serien med de 25 kolorerede litografier fra den danske hær som de syv kolorerede litografier af Den kongelige Livgarde til Hest bringes i nærværende artikel. De er fortløbende nummereret, således at plancherne fra de fem hæfter er nummereret fortløbende fra 1 til 25, og de syv fra bogen om Livgar-

den til Hest er nummereret fra 26 til 32.

Fødsel og opvækst

Christian Theodor Bergh blev født den 12. juni 1830 og døde 77 år gammel den 19. september 1907. Berghs far var kaptajn i handelsflåden, marineløjtnant under kanonbådskrigen og rodemester i Rosenborgs Kvarter, Jens Hansen Bergh. En rodemester var en slags embedsmand, og hvervet var borgerligt ombud, idet der i hvert kvarter skulle være en rodemester. Rodemesterens opgave var at føre tilsyn med borgerne. Han førte

12. Artilleriløjtnant, 1859.

13. Artillerisergent, 1859.

14. Kaptajn i Ingeniørkorpset, 1859.

15. Ingeniør, 1859.

27. Livgarden til Hest, 1757.

med fire lejligheder i Toldbodgade 47 tæt på Amalienborg i det centrale København. Anden-sals-lejligheden beboede familien selv, og de tre øvrige lejligheder på henholdsvis 1. sal, på stueetagen og i kælderen var udlejet til andre familier. Lejeindtægten fra de tre lejemaal har sikkert styrket økonomien, og der er næppe tvivl om, at familien Bergh var ganske velstående.

I 1834 gled kaptajnen ud af vejviseren og blev erstattet af Karen Bergh. Han må derfor antages at være død året før. Karen Bergh og den treårige Th. Bergh, som var enebarn, blev boende i lejligheden Toldbodgade 47 sammen med en tjenestepige. Efter sin konfirmation kom Bergh i lære som litograf og blev i 1846 optaget på Kunstakademiets Tegneskole, hvor han studerede til 1850. Han foretog flere studierejser til udlandet, og i 1852 udstillede han et par tegninger på Charlottenborg.

Ægteskab, etablering af virksomhed og familie

I 1856 giftede Th. Bergh sig med Johanne Marie født Andresen. Hun var født 2. januar 1833 og døde 85 år gammel den 7. januar 1918. Hun var datter af værtskueholder Hans Peter Andresen og Anna Marie Jensen. I 1856 flyttede ægteparret til Købmagergade 66 i stuen, i det centrale København, hvor Bergh også grundlagde et stentrykkeri.

De 25 plancher af den danske hær i 1858-59 må være udført på denne tid som en interesse for uniformer parret med eventuel ledig kapacitet i den 28-årige litografers stentrykkeri. Karen ▶

26. Livgarden til Hest, ca. 1680.

blandt andet mandtal, organiserede folketællinger og holdt øje med flytninger og udlejning. Skatteopkrævning kunne også være en rodemesters opgave.

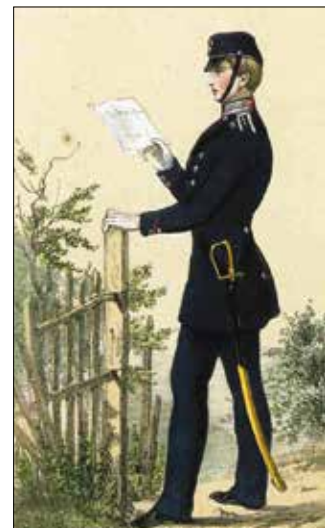
Berghs mor var Karen Christensen, som var født i 1797 og dermed 33 år gammel ved Th. Bergs fødsel i 1830. Familien ejede en mindre ejendom

16. Løjtnant i Jægerkorpset, 1859.

17. Menig jæger, 1859.

20. Landkadet, 1859.

En introduktion til Christian Theodor Bergh

Berg blev boende i lejligheden i ejendommen Toldbodgade 47, som hun fortsat ejede. I de følgende år flyttede Th. Berghs Litografiske Institut til Købmagergade 11, og da Karen Bergh er gledet ud af vejviseren i 1863, må vi antage, at hun er død året før efter at have levet i enkestand i knap 30 år.

Th. Bergh benyttede arven efter sin mor herunder salget af ejendommen i Toldbodgade til at flytte Det litografiske Institut til Amager Torv 21, og familien forlægger residensen til Badevej 1 (i dag Eskildsgade) på Vesterbro. Siden købtes en stor villa på Vodroffsvej nr. 19 på Frederiksberg, hvor familien boede i stuen og udlejede første-salen.

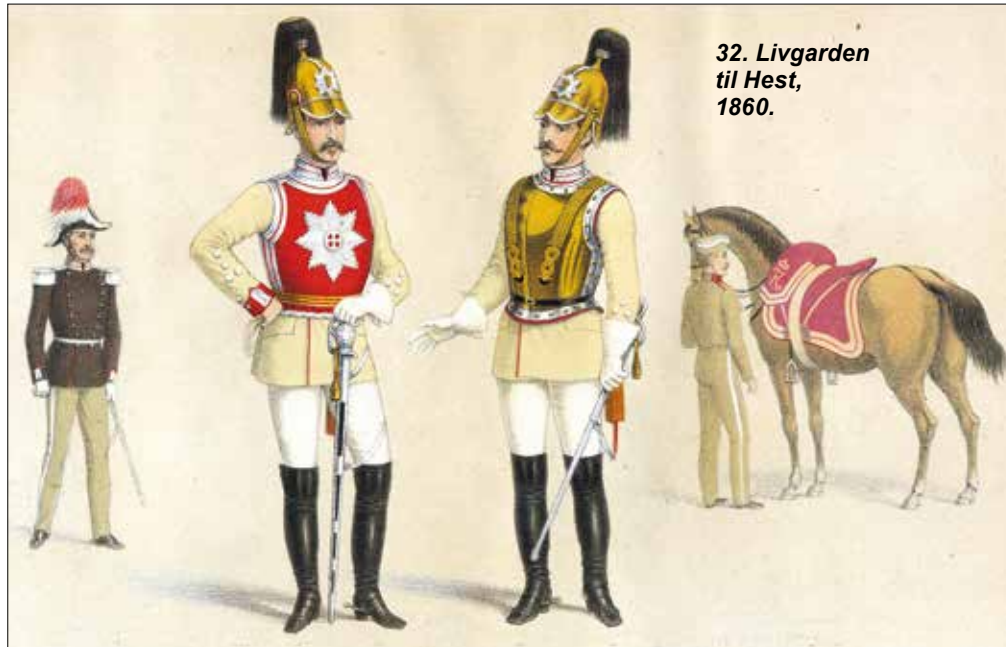
Familien var i mellemtiden vokset. I 1870 var der seks børn i alderen 1 til 13 år, fire sønner og to døtre. Hertil kom to tjenestepiger og en elev. I 1880 var der stadig seks børn i boligen, idet den ældste søn var flyttet hjemmefra, og i mellemtiden havde Johanne Marie født endnu en datter. Der var desuden

28. Livgarden til Hest, 1761.

29. Livgarden til Hest, 1807.

32. Livgarden til Hest, 1860.

bygget endnu en etage på villaen, så den nu rummede tre familier.

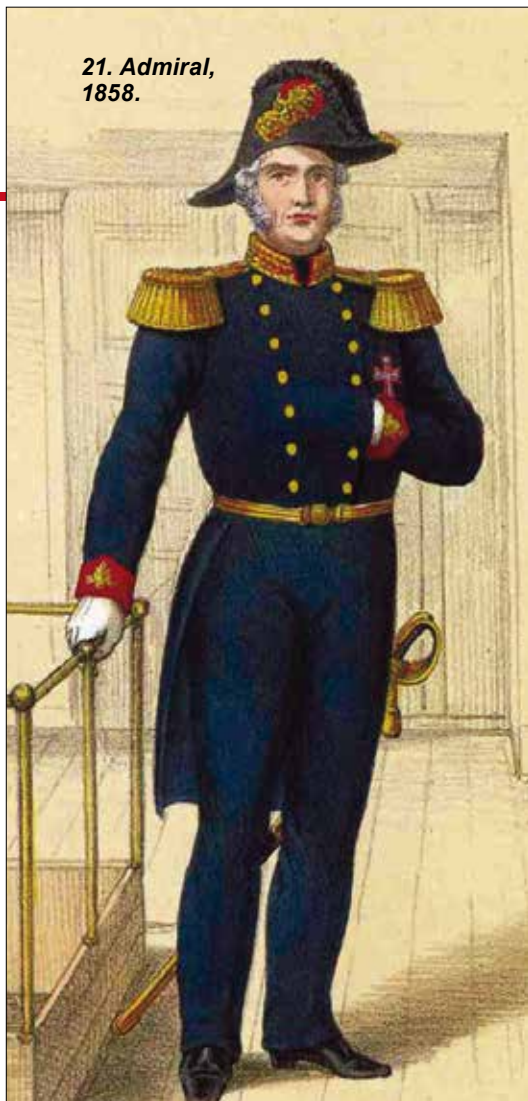
Udmærkelser, nedtrapning og død

Stenrykkeriet gik strygende. Th. Bergh havde opnået et godt renommé og var blevet kendt for høj kvalitet af bl.a. mange kunstneriske og videnskabelige værker. Af kong Carl 15. af Sverige-Norge

modtog han i 1861 fortjenstmedaljen for kunst og videnskab i guld og ved den Nordiske Industriudstilling i 1872 fik hans stenrykkeri udstillingsmedaillen af 1. klasse for litografier.

Midt i firserne flyttede familien til Østerbrogade 19, 2. sal sammen med 4 hjemmeboende børn og en tjenestepige. Stenrykkeriet

21. Admiral,
1858.

22. Løjtnant i
marinen, 1858.

flyttede samtidig en del rundt på forskellige adresser i denne periode måske med henblik på at afstemme lokaliteternes omfang med en eventuel nedtrappet arbejdsmængde. Og omkring 1895, hvor Bergh afvikler sit stentrykkeri, flyttede familien til Hollændervej 6, 2.sal på Frederiksberg.

Nu var der ikke længere behov for så meget plads, da alle børnene var fløjet fra reden bortset fra den yngste datter. Tjenestepigen var der heller ikke behov for længere. I vejviseren titulerede han sig selv som litograf og kunstkælog indtil sin død i 1907. Enkefrue Johanne Marie Bergh bliver boende på Hollændervej indtil sin død i 1918.

Kilder:

Den Danske Hærs Uniformering. En annoteret bibliografi og en nøgle til offentlige samlinger af Hans Christian Wolter udgivet af Det Kongelige Garnisonsbibliotek 1985.
Meddelelser om Den kongelige Livgarde til Hest af C. C. v. Krogh, H. Hagerups forlag, 1886 Weilbachs kunstnerleksikon i uddrag, internettet.
Boghandler L. D. Thiesens Enkes vejviser for perioden 1830-1918
Diverse relevante folketællinger, Arkivalier online.

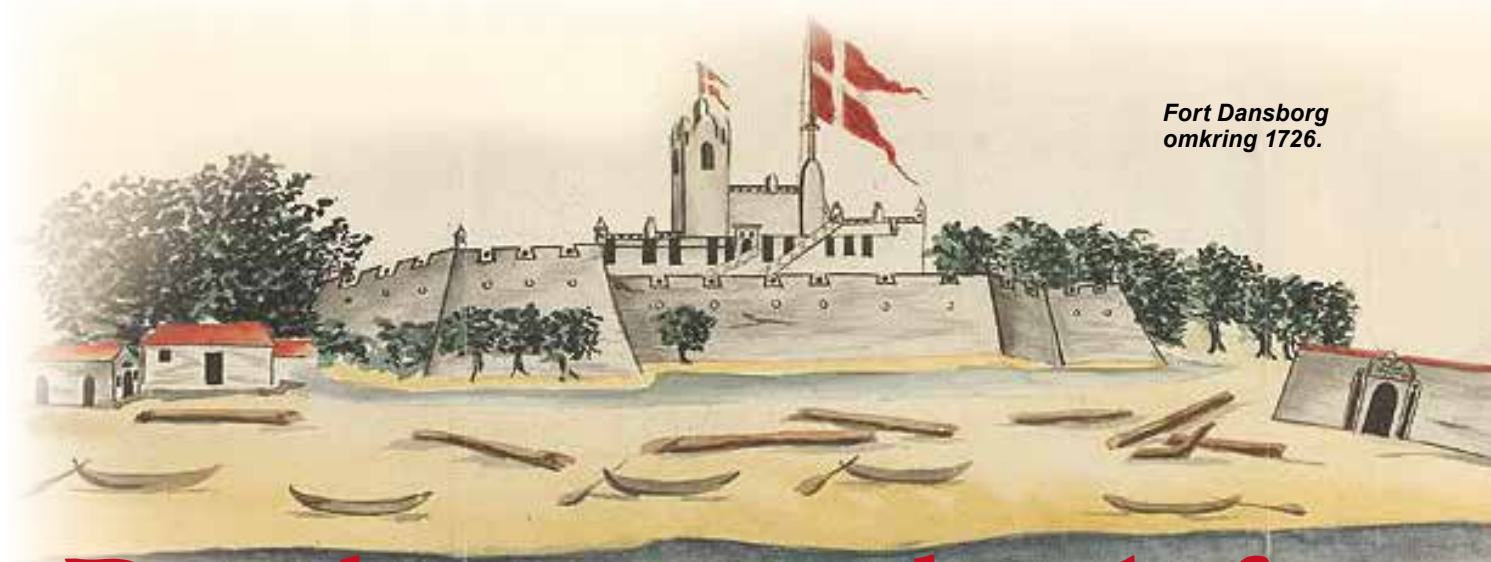
23. Søkadet, 1858.

24. Overkanoner, 1858.

25, Matros, 1858.

Dansborg – en dansk fæstning

Det var året 1618. Christian IV blev narret af en hollandsk købmand, Marcellis de Boshouwer, til at afslutte et forbund mellem Danmark og Ceylon (Sri Lanka) for syv år. Danmark skulle støtte Kejseren af Ceylon med et krigsskib og 300 landtropper. Til gengæld skulle Danmark have 94.499 rigsdaler og eneret til handel på Ceylon i 12 år. Der blev oprettet et aktieselskab – Dansk Ostindisk Kompagni – med Christian IV som den største aktionær. Meningen var jo at bruge pengene fra Ceylon til at købe peber og sælge det i Danmark med stor gevinst.

Fem skibe sejlede ud fra København, Christian, Kjøbenhavn og Øresund på Kompagniets regning samt David og Elefanten på Kronens. Ekspeditionen blev ledet af Ove Gedde, en 24-årig adelsmand fra Thomarp i Skåne. Efter ca. 18 måneders sejlads nåede Ove Gedde Ceylon den 16. maj 1620. Stor var hans overraskelse, da han fik vide, at Boshouwer var død under rejsen, og at Kejseren af Ceylon var en almindelig fyrste af Kandy. Fyrsten kendte ikke noget til aftalen mellem Boshouwer og Christian IV og nægtede at betale beløbet. Nu var Ove Gedde i krise. Heldigvis kom der bud fra Indien om, at Danmark kunne få en by i det sydøstlige Indien. Byen kaldet "Tharangampadi" (Tranquebar) blev foræret til Roland Crappe, en anden hollandsk købmand, der kendte området i Indien og fyrsten i den store by, Tanjore, Raghunatha Nayak. Aftalen, som findes skrevet på guldblik, befinder sig i Rigsarkivets arkiver.

Ove Gedde fik forhandlet en traktat med Nayaken i november 1620 og fik tilladelse til at opføre et fort i Tranquebar¹. I løbet af forbløffende kort tid stod fortet færdigt. Ove Gedde var ikke arkitekt, men det er sikkert, at hans

skitser (muligvis baseret på Kronborg i Helsingør) dannede baggrund for konstruktionen. Det var også Ove Gedde, der døbte fortet 'Dansborg'. Fortet er ca. 90 m x 90 m inkl. ydermure og ca. 65 m x 65 m indvendigt. Omkredsen af muren er ca. 550 m og højden var mellem 2½ og 3 m². Bygningsmaterialer var teglsten og kalkmørtel, begge dele tilgængelige i Indien. Hovedporten mod nord "skulde være 17 alen lang, 5 alen bred, Corpsdegarden (vagtrummet) 8 alen lang, 6 alen bred, og 4 alen høj". Ove Gedde noterer i sin dagbog: "hvorfor jeg dennem beloved 55 Dlr., dog at de den inden 40 Dage derefter skulde have færdig"³. Det er bemærkelsesværdigt, at der findes en forholdsvis nøjagtig plan over fortet tegnet i 1669. Som det ses fra figuren, havde Dansborg fire hjørnebastioner. De var opkaldt efter kongen, dronningen, Prins Frederik og Prins Christian. De er nu revet ned. Bastionerne (og fortet) blev omgivet af en voldgrav. Adgangen til fortet var over en vindebro og en S-formet port lige som på Kronborg.

Bygningskomplekset bestod mod øst en hvidkalket hovedfløj. Bygningen indeholdt kommandantens kamre eller guvernørbolig, en kirke og en taffelsal, og på understagen lagerpladser for varer og købmandens kamre⁴. På sydsiden var der et øl- og vinkammer, et køkken, et hønsehus og kamre. På vestsiden var der et rustkammer, soldaternes stuer og et fængsel. Mod nord var der en del kamre. Ove Gedde efterlod en besætning på 20 mand på fortet.

Herligt udrustet fæstning

Ove Gedde rejste hjem den 13. februar 1621 fra Tranquebar. En islænding, Jon Olafsson, udsendt som bøsseskytte på fortet i 1623, beskriver fortet⁵: "Fæstning

gen var muret og herligt udrustet med runddele (bastioner) på hvert hjørne... Ved den søndre mur stod en høj bygning, et palads, hvortil mange trapper førte op. Her boede vore befalingsmænd, der spiste de og havde deres residens og soveværelser. Denne bygning tjente også til rådstue, domhus og skrivestue. Andre småbygninger og vore soveværelser på syd og sydvestsiden inden for voldene. Ved den østre fæstningsvold var det store murede køkken og en stensat brønd. Men omkring på voldene lå jernkanoner i murskårene, både store og små, de største var 9-pundige, de mindre 4½-pundige. Der var ialt 80-90. Fæstningen var også rigelig forsynet med de to slags skydevåben: Musketter og Fyrværk. Desuden fandtes der 4 slags kugler".

Jon Olafsson nedskrev sin biografi omkring 40 år senere og havde taget

Kanon fra Frederiksværk på museet i Chennai.

Artiklens forfatter, der har skrevet mange historiske artikler om dansk kolonihistorie i Indien, beskriver her befæstningen af den danske koloni Tranquebar.

ing i Ostindien

Af P. S. Ramanujam

Fotos: Finn Hillmose.

Fort Dansborg 2018.

fejl af nogle detaljer. Men størstedelen af hans beskrivelse er korrekt. Jon Olafsson nævner, at man benyttede indiske arbejdere på Dansborg, som var dygtig murere og arbejdede hurtigere end de tilsvarende europæiske. Roland Crappe blev i Tranquebar til 1637 som 'Opperhoved'. Da Willum Leyel ankom som 'Opperhoved' i 1644, fandt han fortet i en miserabel stand⁶. Han havde: *"befundet dend gandske brøstfældig i alle maader, mange af Soldaternis Løsementer nedfaldne och ellers de andre Huuse gandske forfaldne. Der var ikke en goed doer eller vindue paa nogen aff Hausene eller løsementerne, og Poorten gandske forfalden"*. Leyel udførte reparationer for omkring 6000 rigsdaler.

Fæstning af hele byen

Under Svenskekrigene i 1640'erne og 1650'erne blev der ikke sendt skibe til ostindien. I 1655 valgte Tranquebars

befolkning Eskild Andersen Kongsbakke til kommandant. Han var den eneste dansker tilbage i kolonien. Fyrsten (Nayaken) i Tanjore forsøgte med belejring af Tranquebar for at få større andel i den danske formue. Eskild Andersen Kongsbakke tog disse trusler alvorlig og påbegyndte en fæstning af hele byen. Det omfattende murværk havde otte bastioner mod syd, vest og nord og øst: Printz Jörgens Bastion, Gyldenlövs Bastion, Danmarks Bastion, Norges Bastion, Holstens Bastion, Laalands Bastions og Siellands Bastion og Printz Carls Bastion. Desværre er alle bastioner og den største del af muren væk i dag. En solid landport blev bygget. En krudtmølle blev opført. Størstedelen af garnisonen blev flyttet til bygninger i byen. Embedsmænd og officerer indtog sig i de nye huse. Hovedopgaven for fortet var at sikre koloniens administration og varelagre og at fungere som

tilflugtssted i tilfælde af krig. Fortet modstod 9 måneders belejring fra Nayakens tropper i 1660'erne.

I 1670, underskrev Christian V en oktroj, som gav handelsmæssige rettigheder til det nyoprettede Ostindiske Kompagni, der overtog driften af Tranquebar. I 1730 var det danske område i Sydindien ca. 32 kvadratkilometer; med godt 3000 husstande havde byen en samlet befolkning på 10-15.000 mennesker. Størstedelen af indbyggere var bønder og håndværkere. Bønderne var ansvarlige for risdyrkning; håndværkerne inkluderede tekstilarbejdere, vævere, farvere, smede, barberer og pottemagere.

Byens garnison bestod af ca. 85 befalingsmænd og menige. Det øverste aristokrati bestod af en 'opperhoved', en overkøbmand, en bogholder og en kasserer. Garnisonen bestod af 4 officerer, 7 artilleribetjente, 12 underofficerer og 50 ▶

Dansborg - en dansk fæstning i ostindien

menige. Den danske militærmagt havde 239 indfødte indiske 'sepoj' er på lønninglisten. I 1729 gik det andet Ostindisk Kompagni fallit, og et nystiftet Asiatiske Kompagni fik overdraget oktrojen. I 1777 overtog Kronen kolonidriften.

Allerede i 1747 blev Asiatick Kompagni anmodet om bistand til forbedring af forsvarsværket. Joachim Ernst Kühn, som var fyrværker i København i 1733 og havde deltaget i befæstningsarbejder i Frederiksstad i Norge, blev sendt til Tranquebar for at bistå fortifikationen. Han udarbejdede et forslag i 1749 til istandsættelse af fortet for ca. 10.000 rigsdaler. På grund af dårlig økonomi blev dette aldrig realiseret. Christian Albrecht von Passow, en begavet løjtnantingeniør, blev i 1754 sendt ud for at forbedre forholdene, men heller ikke denne gang skete noget.

I de næste mange år blev Dansborg benyttet som guvernørbolig og det officielle magtcentrum for hele den danske koloni i Indien. Først i 1775 fandt Peter Hermann Abbestée, at fortet ikke egnede sig som guvernørresidens. Voldgraven blev kastet til. I 1778 ville Matthias Jürgen Mühlendorff rive hele fortet ned og opbygge en ny fæstning. Men økonomien i kolonien var for dårlig til et nybyggeri. I 1780 nedsatte man en fæstningskommission for en mere effektiv befæstning af Tranquebar, men Kommissionen besluttede at "Castellet bliver i den form, som det er"! Guvernør Peter Anker påstod i 1780'erne, at "Kastellet er ikke saa slet, at det behøver nedrives".

Man forsøgte flere gange at forstærke bymuren mod kystsiden, men brændingen var for stærk. I dag er muren helt væk; man kan se nogle brudstykker i vandet.

I 1801 besatte englænderne Tranquebar kortvarigt (parallelt til Slaget på Reden). Tranquebar blev besat den 12. maj. Der var en engelsk flådeafdeling på reden og infanteri på landet. Guvernør

Peter Anker blev opfordret til opgivelse uden kamp. Fæstningsværkerne var over 180 år gamle og "så svage, at de straks måtte blive reducerede til en stenhob". Aage Rasch skriver: "Garnisonen var ikke fuldtallig. Mange kanoner var opædt af rust og krudtbeholdningen ringe, da det under krigen ikke havde været muligt at få salpeter. Man besluttede sig derefter til overgivelse og englænderne lod deres tropper rykke ind". Det danske militær blev opløst og sepojerne blev afskediget. Men Danmark fik Tranquebar tilbage i 1802. Senere, i 1807, fandt England det nødvendigt at gribe ind mod Danmark. Tranquebar blev atter besat i perioden 1807-1814. Det begyndte at gå tilbage for kolonien. Dansborg blev aldrig igen en stærk fæstning med en talstærk bemanning.

Militæret

Kay Larsen skriver, at i 1684 "Foruden Guvernøren og Sekretraaderne var der en overkøbmand, en overbogholder, en sekretær, en underbogholder og 7 assistenter. Der var to læger, to danske og en portugisisk præst, en degn og en

Premierløjtnant
Trellunds kort over
Tranquebar i 1733.

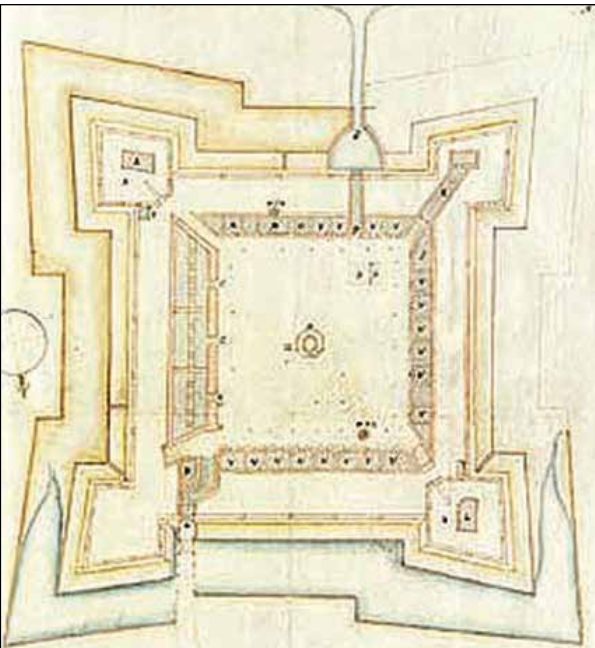
En Kanon Lascar ved Artillerie Compagniet i Tranquebar.

Bemærk sepoynes bare fødder.

En europæisk Officer ved Garnisonen i Tranquebar.

Fortets grundplan 1669 viser det firsidede murede voldanlæg med hjørnebastionerne. Vindebroen er tæt op ad norøster bastions kanoner. Den s-slyngede porthvælving går gennem volden i forgården. Det sydøster og nordvestre bastion er højere end de andre og kan forsvares selvstændigt, selvom angriberne skulle tiltvinge sig adgang til voldplateauet.

Paradepladsen som den ser ud i dag i aftenstemning.

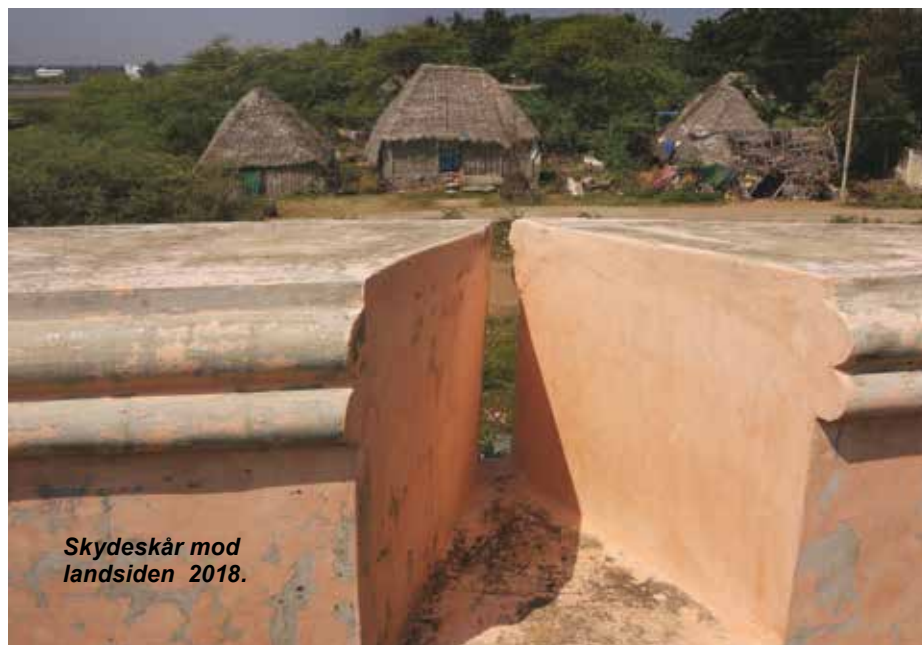
Nok ikke en original kanon, der her peger ud mod Den Bengalske Bugt.

Dansborg - en dansk fæstning i ostindien

skoldeholder, alle lønede af kompagniet. Militæret talte 6 officerer, 98 danske og 'portugisiske' soldater samt over 200 Talliarer med deres indfødte officerer. Desuden talrige søfolk og en mængde 'indianske betjente', toldere, skrivere, tolke, opsynsmænd o. a."

Antallet af danske tropper på fæstningen forøgedes i 1695. I årene efter 1780 blev militæret endnu større. 1ste kompagniet kom til bestå af 120 infanterister (europæere). Kay Larsen nævner, at deres uniform var "rød klædes frakke, gule opslag og rabatter, hvidt linned-underfor, hvide benklæder, hvide knapper og hvide snore om chacoten; officererne: sølv epauletter". 2det kompagni havde 40 europæiske artillerister og 40 indfødte laskarer. Deres uniform var "rød klædes frakke, mørkeblå opslag og rabatter, hvidfor og hvide benklæder, gule knapper og gule snore om chacoten. Officererne: Guld Epauletter". Den 2den Sepoy Kompagni havde danske officerer som kompagnichefer, og resten var indfødte. Deres uniformer svarede til de europæiske, "blot var chacoten lavere, og de havde sandaler i stedet for sko"⁸¹. Troppernes chef stod under Guvernørens kommando. Der var ansat 520 mænd i de dansk-ostindiske koloniers militær.

I 1780'erne var militærets tilstand meget utilfredsstillende. Lønningerne var alt for små. Soldaterne var drikfældige, og chefen for tropperne tog sig ikke af øvelserne. Peter Anker ankom til Tranquebar i 1788 som guvernør, og han forsøgte at rette op på forholdene.

Skydeskår mod
landsiden 2018.

Kasernen udvidedes, tropperne fik korte bekvemmere trøjer. Vagttjenesten og feltøvelserne blev gennemført. Peter Anker forøgede sepoystyrken med 60 mand. Der var også frivillige korps - et europæisk korps med 60 mand og et indisk på 300.

På Rigsarkivet findes 'Hoved gage roullen over samtlige militaire betjentes gage' fra 1791⁹. Ifølge listen fik i 1ste Compagnie europæere, Capitaine Lieutenant Stricker 472 rdl for et år, Premier Lieutenant Von Bilsky, 283 rdl, 3 serjeanter 78 rdl hver, 7 corporaler 65 rdl hver, 100 soldater 46 rdl hver, 3 tambourer 36 rdl hver, 3 pibere 36 rdl hver, 4 hauboister 50 rdl hver. I 2det Compagnie Europæere, Capitaine von Muhldorff fik 767 rdl, Premier Lieutenant von Kaas 246 rdl, Second Lieutenant von Somm 200 rdl og 1 ober constable, 2 corporaler, 30 constabler, 2 tambouriner og 2 pibere fik 1950 rdl tilsammen. 1ste Compagnie Sepoyer Commandør Premier Lieut. von Rappert fik 240 rdl, 1 Indisk Premier Lieut. 128 rdl., 1 Indisk Second. Lieut. 98 rdl, og 2 serjeanter, 4 corporaler, 100 sepoyer, 2 tambourer og 2 pibere fik 4410 rdl tilsammen. 2det, 3die og 4de Compagnie fik ca. 4800 rdl hver. Hospitalet med kirurger og barberen fik 275 rdl. Alt i alt kostede militæret 35.363 rigsdaler i lønninger. Vedligeholdelsen af fæstningen og kanoner kostede i perioden 1785-1791 72.000 rdl. En rigsdaler fra 1780'erne havde samme købekraft som 150 kroner i dag!

Men allerede i 1799 var den militære tilstand forringet. Der var kun 52 musketerer, 24 konstabler og 300 sepoyer. Ved Englands overtagelse af Tranquebar i 1802 var fæstningen også i dårlig stand. Sømuren var ødelagt af hyppige oversvømmelser. Regeringen havde ikke flere midler. I

Fortet set fra
guvernørboligen.

1830 var troppestykken reduceret til 100 mand: 1 europæisk kommandant, 1 adjudant, 1 kommandersergent, 2 indfødte løjtnanter, 5 underofficerer og 55 sepoyer i infanterikompaniet; 1 europæisk løjtnant, 1 kommandersergent, 1 indfødt løjtnant, 2 underofficerer og 30 laskarer i artillerikompaniet.

Danmarks magt i Ostindien blev mindre; handelen gik meget tilbage og kolonien skulle nu sælges. Den 22. februar 1845 afsluttedes salgskontrakten i Calcutta (nu Kolkata). Samtlige loger og etablissementer i Indien overdroges til England for en købesum af 1.125.000 rigsdaler. Fortet Dansborg med tilhørende bygninger og 13 metal kanoner, guvernørshuset, guvernørens landsteder, embedsboliger, og pakhus blev overgivet til den engelske magt.

I Christian 7s tid blev kanonerne fra Classens støberi i Frederiksværk eksporteret til Tranquebar. På Government Museet i Chennai kan man se et par fine eksemplarer af disse kanoner.

Krige

Trods den ringe militærstyrke blev fæstningen og militæret aldrig alvorlig testet. I 1600-tallet truede Nayaken i Tanjore med at invadere Tranquebar, men det blev ved truslen. Den første træfning, hvor det danske hær mistede mænd, var lidt uden for Tranquebar. I 1756 bortførte en Perumal Naik noget kvæg tilhørende danskerne. Danske soldater, der kom efter kvæget, blev beskudt. På guvernementets befaling besatte kaptajn F. A. Strøbel grænsebyen Anandamangalam

med 60 mænd. Nabobyen Tillali (som var den næststørste by i dansk besiddelse) var forsvaret af Hans Jacob Attrup og Kaptajn Peter Nicolaj Hesselberg med 55 mand. Kongen af Tanjore optog dette som et fredsbrud og sendte 2000 bevæbnede mænd, og det kom en krig i nærheden af Tillalis pagoda. Den danske trop blev massakreret på nær en mand, som gemte sig ind i pagoden.

1780'erne og 90'erne var urolige tider i Sydindien. Efterretningen om krigen mellem Frankrig og England nåede Indien. Den franske guvernør søgte støtte hos en indisk fyrste – Hyder Ali og hans søn, Tippu Sultan. Tranquebar nød godt af sin befæstning og sin neutralitet. Kay Larsen skriver, at "adskillige formuer og værdigenstande bragtes i sikkerhed under det danske flag, og tilstrømning-

gen af fremmede så stor, at alle huse og værelser i byen blev lejet ud". Men i 1780-81 rykkede Rasidar Khan, Hyder Alis hærchef, ind med 4000 mænd på Tanjores grund og plyndrede i nærheden af den danske grænse. Hyder Ali døde i 1782, og hans søn, Tippu Sultan, overtog magten og truede Tranquebar flere gange. Men krigen døde hen, der blev ikke flere træfninger.

Da englænderne overtog hele kolonien i 1845, stod fæstningen i rimelig stand. Otto Rehling, en af de sidste danskere i Tranquebar, skriver: "Nu er da Tranquebar bleven engelsk. Den 5te denne Maaned kom Dommeren i Combaconum¹⁰ Lewin og Collectoren i Tanjore Sir Henry Montgomery Gertie som engelske Commisarier, og d. 7de om

Middagen Kl. 2 blev det engelske Flag uden nogen Ceremoni heist paa Castellet Dansborg. Da jeg ikke ønskede at see det engelske Flag gaa op, forblev jeg rolig hjemme hos mig selv. De indfødte ere meget bedrøvede over, at Tranquebar er blevet givet over til de engelske, da de veed, at de ikke ville faae den Beskyttelse hos de Engelske, som de have havt hos os"¹¹.

Siden 2002 har Tranquebar Forening i Danmark løbende vedligeholdt fortet sammen med regeringen i delstaten Tamilnadu. I dag findes et lille museum ind i fortet, som beskriver den danske tid i kolonien. ■

Tak til Karin Knudsen, Tranquebar Forening, for korrekturlæsning

Rester af den gamle voldgravmur, som i dag er bølgebryder.

Noter

1. "Fortegnelse paa alt hvad paa Indianske Reise forefalden er fra 14 Nov. 1618 til 4 Marts 1622 ved Ove Giedde, Dansk Gesandt og Admiral", Danske Kancelli B 169, Rigsarkivet, København.
2. Bjørn Westerbeek Dahl, "Omkring et par tidlige kort over Tranquebar", <https://tidsskrift.dk/magasin/article/download/66398/95563>.
3. J. H. Schlegel, "Sammlung zur Dänischen Geschichte: Erster band" (1771).
4. "Danske Forsvarsanlæg I 5000 År. II. Del: 1684-1932", Red. Palle Bolten Jagd (1986).
5. Jon Olafsson, "Memoirer og breve", Gyldendalske Boghandel (1907).
6. Asta Bredsdorff, "Willem Leyels liv og farefulde rejse til Indien", Museum Tusulanums Forlag (1999).
7. "Vore Gamle Tropekolonier", Bind 7, Aage Rasch, Fremad (1952).
8. Kay Larsen, "De dansk-ostindiske koloniers historie" (1907).
9. Rigsarkivet, Kommercekollegiet, Journalsager (1792) (Løbenr. 1009).
10. Combaconum (Kumbakonam) er en by i Sydindien ikke langt fra Tranquebar.
11. Poul Rehling Fischer, "En rejsefærd fra Helsingør til Tranquebar skildret i breve", Handels- og Søfartsmuseet på Kronborgs Årbog (1952).

Nye bøger

Daglig leder af Forsvarets Bibliotekscenter på Kastellet, **Simon Bering Papousek**, vil løbende i Chakoten anmelde bogserien nye udgivelser fra forlaget Osprey efterhånden som de udgives. Her drejer det sig om to udgivelser om Firsårskrigen eller det Hollandske Oprør.

Hærene i Firsårskrigen

■ Overgangen fra Middelalderen til Renæssancen bød på forskellige militære nyskabelser: Organisation, taktik, bevæbning, udrustning og aflønning for blot at nævne et par. Det var samtidig et tidspunkt i Europa, der skulle blive skelsættende for de kommende århundreder og bl.a. bød på en nyordning af det europæiske landkort.

En af de indflydelsesrige dele af Europa – Holland eller Nederlandene – havde op gennem Middelalderen konsolideret sig som en økonomisk og søstærk magtfaktor. Her udspillede der sig fra 1560'erne og godt 80 år frem et politisk og religiøst opgør. Hovedpersonerne i denne konflikt var den hollandske Vilhelm af Oranien og den spanske Kong Filip den Anden. Denne titel er bind 1 (af 2), og det lykkes på de obligatoriske 50 sider dels at få redegjort (dog overfladisk) for den såkaldte Firsårskrig eller Det Hollandske Oprør.

Perioden er – som så mange andre – interessant i et militærhistorisk perspektiv. Den måde, hvorved hærene blev aflønnet på samt bevæbnet til og deployeret på slagmarken, kom til fuld udfoldelse både hér og senere under 30-årskrigen.

De nye bøger vil interessere den uniforms- og våbeninteresserede. Ill. fra bøgerne.

Bouko de Groot beskriver her, hvordan hærene var organiseret og udrustet og beskriver indgående eksercits og opstilling på slagmarken samt bevæbning og udrustning. Der er endog blevet plads til et smut over Atlanten til Nederlandenes og Spaniens besiddelser i både Amerika og Sydamerika.

Perioden taler for sig selv for den uniforms- og våbeninteresserede (og figurmaleren) og bør have sin plads på dennes bogreol. Hvis bare Osprey ville samle sine udgivelser om perioden på samme vis som de har samlet om Napoleonskrigene (*Armies of the Napoleonic Wars*) og Romerriget (*Rome and her Enemies*).

Bouko de Groot: Dutch Armies of the 80 Years' War 1568-1648 (1). Infantry. Illustrationer: Gerry & Sam Embleton. MAA 510, 2017 MAA 510, 2017.

Soldater fra Uafhængighedskrigen 1588-1620. Ill. fra bøgerne.

Firsårskrigens kavaleri og artilleri

■ I denne anden del om Nederlandenes frihedskrige og efterfølgende 30-årskrig fokuseres der på kavaleriet, artilleriet og ingeniørtropper. Efter en kort introduktion og efterfølgende kronologi over de tre krige, som omfatter borgerkrig (1568-87), uafhængighedskrig (1588-1620) og koalitionskrig (1621-48), omhandler denne bog en periode, som er karakteriseret ved en nyorganisation af hærenheder, som peger i retning af en modernisering af soldatergerningen. Den udspiller sig i et sammenstød mellem Middelalderens idealer og udrustning og den for tiden nymodens organisering af soldater og brugen af nye våbentyper. En farverig og begivenhedsrig periode, militært såvel som politisk og geografisk.

Bogen er inddelt med de tre krige med fokus på de tre våbenarter som titlen antyder. Den er teksttung, og selvom man savner lidt mere billedmateriale (eller billeder i et større format), så er det disponeret godt, og man kommer som læser fint rundt i stoffet.

De otte plancher omfatter en planche med faner, standarder med videre; fire med kavaleri; to med artilleri med vogne og redskaber og endelig en enkelt med ingeniørtropper.

Der er ikke efterladt megen plads til litteraturhenvisninger, hvor der i stedet henvises til websiden www.80yw.org.

Kaster man sig ud i denne titel så skal det anbefales, at man også læser del 1, idet der flere steder (næsten på hver side) henvises til netop den titel.

Bouko de Groot: Dutch Armies of the 80 Years' War 1568-1648 (2). Cavalry, Artillery & Engineers. Illustrationer: Gerry Embleton. Men-at-Arms 513, 2017.

Chakoten på vej mod 75-års jubilæum

Infanterist
med chakot
1808.
Chr. Würgler
Hansen

I 2019 fylder Chakoten – Dansk Militærhistorisk Selskab 75 år

Selskabet afholder jubilæumsfest på Rødovregaard.

I anledning af Selskabets 75-års jubilæum afholdes der jubilæumsfest den 24. august 2019 på Rødovregaard for medlemmer med ledsager.

Velkomstdrinks i haven, hvor Præsidenten vil byde velkommen. Efterfølges af 3 retters menu med vine serveret i Havestuen. Afsluttende med kaffe og hyggeligt samvær.

Selskabet vil yde et beskedent tilskud, men vi regner med en deltagerpris på ca. 200 kr.

Yderligere information, herunder om tilmelding, udsendes senere.

Selskabets bestyrelse er i fuld gang med at planlægge programmet for jubilæet.

Udover en festmiddag markeres jubilæet med en virtuel udstilling på vores hjemmeside med præsentation af militærhistoriske temaer. Programmet vil løbende blive udbygget, så husk at holde øje med vores hjemmeside, på facebook og i tidsskriftet.

Selskabet blev stiftet i København 1944 og har siden været samlingsstedet for alle med interesse for militærhistorie og modelfigurer.

Udgangspunktet for alle aktiviteterne i Selskabet er tidsskriftet Chakoten, som

udkommer fire gange om året med artikler om militærhistorie og figurer.

På de månedlige møder, som afholdes på Rødovregaard ved Rødovre Kirke, har medlemmerne mulighed for at mødes og udveksle erfaringer, fremvise nye figurer og aftale fælles aktiviteter.

Samtidig er det formålet med møderne at give medlemmerne mulighed for at lære mere om militærhistorien gennem foredrag. *H.D.*

Tidsskriftet Chakoten markerer de 75 år med et jubilæumsnummer i efteråret 2019.

Danish Design by Marianne Sass Petersen

New Sword Stand

Se www.SwordStand.dk for udvalg og yderligere information

www.SwordStand.dk

order@swordstand.dk · +45 40 11 81 07 · Denmark

Ny bog om Johann Rantzau, der i 1500-tallets danske militærhistorie står som den første i et Rantzau-dynasti af dygtige generaler.

Frygt for Rantzaus so

Torben Bramming, der er kendt for sit fine værk over digterpræsten Brorson og pietismens billedbrug, leverer et spændende værk om endnu en prominent Ribeborger, nemlig grev Johann Rantzau (1491-1565). Også her modtager læseren en solid, men spændende og letlæst gennemgang af hovedpersonens samtid.

For den, der er interesseret i det 16. århundredes politiske, teologiske og ikke mindst militære historie, herunder de farverige og problematiske landsknægte, bør denne bog være et must.

Skiftende tiders danske historikere har sjældent været blide i mælet, når de bedømte Rantzaus virke. Oftest så man ham som en kold mordmaskine, hvis massakrer om ikke lammede så dog sinkede den udvikling, der med historisk nødvendighed ville føre til historiens endemål, der i forbløffende grad var identisk med den enkelte historieskriveres

personlige politiske sympatier. Således er Rantzau blevet henvist til roller som adelsvældets og den diktatoriske kongemagts brutale våben mod en vågnende borgerstand; den tysk-holstenske adelsmand, som kuer en tidlig dansk nationalisme (og indirekte bliver skyld i 1864 og Ejderpolitikens sammenbrud); den blodtørstige godsejer, som gør en selvbevidst bondestand til kuede fæstebønder, og endelig i Kløvedal Reichs skuespil som den blodtørstige feudalherre, der bringer "Skipper Clements morgensang" og håbet om det frie samfunds indførelse i Danmark til tavshed.

Johann Rantzau står i dansk militærhistorie som den første i et Rantzau-dynasti af dygtige generaler. Som aktiv krigsherre gennemløb han en lang og sejrrig karriere uden at indkassere et eneste nederlag, ja han opnåede som 67-årig at blive den, der endegyldigt besejrede og

erobrede Ditmarsken. Bramming påviser, at Rantzau ikke alene militært og politisk prægede sin samtid, men også blev den, der sikrede reformationen i dens danske forløb og dermed folkekirken, som vi kender den.

At skrive Rantzaus biografi er ikke let, da hovedkilden er sønnen Henrik Rantzau den Lærdes gravtale/gravindskrift over faderen. Her nævnes ganske vist, hvor faderen har været hvornår, men om de indre beveggrunde for hans valg og handlinger foreligger der intet. Torben Bramming er henvist til at "digte over kilderne", hvad han gør på overbevisende og forsvarlig vis. Indgående gøres rede for det livssyn, der herskede i de kredse og den tid, hvor Rantzau færdedes, og herudfra antydes, hvorfor og hvordan Rantzau reagerede på det, han oplevede.

**Svanninge-præsten
Hans Madsen møder
feltherre Johan
Rantzau efter slaget
ved Øksnebjerg
1535. Håndkoloreret
kobberstik fra 1779.**

den, i modsat fald vidste de selv at holde sig skadesløse. Rantzaus karriere som feltherre krævede i dobbelt forstand slagfærdighed, ikke alene skulle han lægge den slagplan, der skulle sikre sejren, men han forventedes også at lede ved sit eksempel og kæmpe i første række. En uheldig general tabte ofte ikke alene slaget, men også livet.

Skildringen af Rantzaus dannelsesrejser, der førte ham fra London til Jerusalem, hvor han blev Ridder af Den hellige Gravs Orden, giver et spændende billede af samtidens Europa. Kyndigt, men overskueligt gør Bramming rede for den splittelse inden for den katolske kirke, der kulminerede, da Luther ved rigsdagen i Worms i 1521 undsagde paven autoritet. Kirkemødet udgør bogens litterære højdepunkt. Blandt tilhørerne befandt sig Johann Rantzau og den senere Christian III, der her fik deres livs afgørende åndelige oplevelse. Begge sluttede aktivt op om reformationen, selv om det under det daværende politiske klima i Danmark var tæt på politisk selvmord, da adelen sad på de indbringende bispeembeder.

Grevefejden og felttog

Grevefejdens baggrund skildres med prisværdig overskuelighed. Christian II fremstår hos Bramming som manden, der praktiserede Machiavellis krav til fyrsten om at sætte sin vilje igennem og vække frygt. Modsat Machiavellis idealfyrste glemte Christian II kun at være grusom, når det var strengt nødvendigt, hvorfor kongen fremstod så uforudsigelig og farlig, at ingen troede sig sikker i hans nærhed. Christian II sikrede sig i øvrigt paven billigelse af sine ekspansionsplaner, således opnåede han både tilladelse til at føre korstog på Grønland og bandlysning af de oprørske svenske adelsmænd, hvad der i det mindste i kongens øjne retfærdiggjorde Det Stockholmske Blodbad.

Brammings værk underspiller på ingen måde de lidelser, som Grevefejden og Rantzaus felttog bragte over Danmark. Rantzaus fremfærd mod Skipper Klements jyske bondeoprør og oprøret på Fyn tilskrives erfaringerne fra Den tyske Bondekrig et årti tidligere og bevidstheden om, at en landsknægthær, der fandt byttet utilfredsstillende, var livsfarlig for sin efterladende arbejdsgiver.

Rantzau vandt krigen og blev ligeledes hovedarkitekten i det statskup, der satte bisperne bag lås og slå og sikrede Reformationen i Danmark på Christian III's betingelser, hvor kongen og Rantzau tvang højadelen og de afsatte bisper ind i samarbejde med kongemagten. Flere af de afsatte bisper giftede sig i øvrigt og nåede fremtrædende embedsposter i det nye samfund. Bramming kalder træffende Rantzau "Reformationens maskinmeister."

Bramming viser, at Rantzau ikke blot var en løbsk krigsmaskine, men også en effektiv embedsmand og en dreven diplomat. Som Christian III's udsending formåede han at manøvrere mellem den afsatte og fængslede Christian II's opbragte svoger, kejser Karl V, og samme Christians svigersønner og disses tronkrav og bevare freden. Rantzaus anseelse var så stor, at såvel Karl V som dennes rival, den franske konge, tilbød ham høje militære kommandoposter, hvad Rantzau dog høfligst takkede nej til.

Bogen slutter med en grundig og spændende gennemgang af Rantzaus erobring af Ditmarsken i et felttog, der både viste, at Rantzau havde lært af tidligere invasorer fejl, og at det ikke mindst er behageligere at lære af andres fejl end selv at skulle betale lærepengene. ■

**Torben Bramming:
Rantzau den hellige kriger.
Kristeligt Dagblads
Forlag. 290 sider. 299,95 kr.**

rte hær

Brammings fremgangsmåde giver læseren mulighed for at bedømme Rantzau på hans egen tids og ikke eftertidens normer. Her er det Brammings store fortjeneste, at han påviser, hvordan dædtidens mennesker uanset deres politiske og teologiske positioner IKKE mente, at de frembragte noget nyt, men tværtimod stred for at genoprette den oprindelige af Gud garanterede orden, som man hellere end gerne måtte stride for med fysiske våben.

Landsknægte

Kyndigt gør Bramming rede for den landsknægtinstitution, hvor Rantzau som teenager og ung mand gjorde sine første militære erfaringer. Landsknægtens færdigheder i kamp og deres blodtørst var bogstaveligt talt deres varemærke. De stillede disse egenskaber til rådighed for enhver, der betalte, og de forblev tro til døden, så længe betalingen faldt til ti-

Torben Bramming, der er præst ved Ribe Domkirke, har skrevet en spændende bog om den standsbevidste adelsmand, landsknægt og hærfører Johan Rantzau.

Operation Anthropoid: Attentatet på Reinhard Heydrich

Ny bog fortæller i detaljer den dramatiske historie om attentatet på den tyske rigsprotektor for Böhmen-Mähren i maj 1942 i Prag.

Af Simon Bering Papousek

I 1942 begik en gruppe tjekkiske faldskærmssoldater Anden Verdenskrigs eneste vellykkede attentat på en højstående tysk officer. Kodenaftet for operationen var Anthropoid og opgaven var simpel: Dræb Rigsprotektor for Böhmen-Mähren, Reinhard Heydrich. Gruppen bestod først og fremmest af de to tjekkiske soldater Jan Kubis og Jozef Gabcik, foruden syv andre som blev inddelt i grupperne Silver A og Silver B. Gruppen blev nedkastet over Tjekkosllovakiet (eller rettere: Protektoratet Böhmen-Mähren) i december 1941 og havde til formål at søge mod Prag og komme i kontakt med den tjekkiske modstandsbevægelse dér. Efter nedkastningen, som blev forstyrret af dårlig sigtbarhed, hvorfor de landede øst for Prag og ikke som planlagt nær Pilsen syd for Prag, søgte grupperne mod Prag og indlogerede sig forskellige steder.

De endelige forberedelser til attentatet på Heydrich blev sat i værk, og den 27. maj 1942 gennemførtes angrebet. Reinhard Heydrich var højt placeret i det nazistiske hierarki, kun overgået af Hitler og Himmler. Heydrich var tilmed udset til at være arvtager af det tyske rige og var blandt andet en af hovedmændene bag den endelige løsning.

Da Heydrich ankom til Prag som rigsprotektor, bosatte han sig uden for byen i Panenske Brezany og kørte oftest i åben bil ind til Prag. Den åbne bil var et led i Heydrichs selvscenearrangement for at vise over for den tjekkiske befolkning, at han ikke frygtede dem. Han behøvede ingen armeret panservogn. Hvis de ville gøre ham noget, måtte de også svare for konsekvensen.

Selve attentatet skulle gennemføres sådan, at i et sving i Prag-bydelen Holešovice (Prag 7) ville Heydrichs bil sætte farten ned, og dermed blive et let mål. Tre mand – Kubis, Gabcik og Valcik – tog opstilling. Gabcik var manden med maskinpistolen der skulle skyde Heydrich. Under krigen var en af kilderne til kød at holde kaniner. Derfor var det ikke ualmindeligt, at folk havde lommer og tasker fyldt med græs eller anden foderstof til sine husdyr. Gabcik havde

i en attachemappe med græs gemt sin Stengun, men mekanismen blev ødelagt, og maskinpistolen fejlede, da han skulle skyde Heydrich. I forvirringen kastede Kubis i stedet en håndgranat, som detonerede ved højre baghjul, og som sårede Heydrich. De tre mænd tog flugten, skarpt forfulgt af Heydrichs chauffør, mens Heydrich sank sammen i bilen.

Heydrich døde kort efter af sine kvæstelser, og konsekvensen for døden blev brutal. De to landsbyer Lidice og Lezaky blev jævnet med jorden, og dets indbyggere blev enten skudt eller sendt i koncentrationslejre.

I Prag gik Gestapo i gang med at efterforske mordet. Kulminationen kom i kirken Chram svatych Cyrila a Metodeje i bydelen Nove Mesto (Prag 2) i gaden Resslova. Her havde gruppen skjult sig. Undtagen sergent Karel Curda. Han stak gruppen til Gestapo, som omringede området omkring kirken. Kort efter gik kampen i gang. Trods heroisk modstand kunne gruppen i kirken ikke holde stand og de mistede alle livet.

Det er en dramatisk historie, som både har dannet grundlag for flere bøger og film. Denne bog fører læseren igennem hele operationen, fra nedkastningen i Nehvizdy til kulminationen i kirken i Prag. Hver eneste lejlighed eller lignende privatbolig, som gruppen opholdt sig i, er med i bogen med angivelse af adresse – både den tyske og den tjekkiske – samt billeder af beboerne og de plader som viser, at her boede den og den. Bogen er inddelt kronologisk, så man som læser og vanderer kan gå i fodsporene på gruppen. Hvorvidt det er interessant at bevæge sig i boligområder og finde lejligheder hvor de har opholdt sig, må man selv afgøre. Der hvor bogen bliver rigtig interessant

er kulminationen med selve attentatet, flugtvejen og begivenhederne omkring kirken i Resslova.

Bogens disposition er udover kronologisk også inddelt i bydelene. Prags bydele er inddelt i navne og numre – f.eks. er den gamle by Stare Mesto i Prag 1 og så fremdeles – og bogen giver dermed anledning til at bevæge sig rundt de forskellige steder. Kort indleder hvert kapitel, hvor numre på kortet viser, hvor de forskellige sites er placeret.

Bogen skal kritiseres for ikke at have nogen indledning til selve attentatet. Oplysninger om, hvem de to hovedpersoner – soldaterne Kubis og Gabcik – var, hvem Heydrich var og hvorfor det lige præcis skulle være ham, der skulle myrdes samt andre forhold, som ville udfolde historien, fremgår ikke. Man bør derfor lave en grundlæggende research for at få fuldt udbytte af sin tur. Her kan man – efter min vurdering – ty til Callum MacDonalds forrygende "The Killing of SS Obergruppenführer Reinhard Heydrich, 27. May 1942" (Macmillan, 1989) for at få den fornødne baggrund og detaljerne omkring aktionen.

"Anthropoid" skal også modtage kritik for ikke at have nutidige kort, manglende numre og en limning i siderne der gør, at de er tæt på at falde ud når man læser den igennem. Man skal altså erhverve sig et nutidigt kort, en stak bus/sporvogns/metrobilletter og blade bogen nænsomt igennem, når man begiver sig ud i Prags gader for at gå i sporene på Operation Anthropoid.

**Pavel Smejkal og Jiri Padevet:
Anthropoid. Forlag: Academia.
Pris: 350 czk (ca. 100 dkr.).
200 sider. Rigt illustreret.**

Mødekalender 2018

Dansk Militærhistorisk Selskab

Rødovregaard
Kirkesvinget 1
Rødovre.

Alle **onsdagsmøder** åbner kl. 18.15, og de annoncerede programpunkter (foredrag eller andet) starter kl. 19.30.

Onsdag den 5. september

Besøg fra Forsvarets Bibliotekscenter

Lederen af Forsvarets Bibliotekscenter, Simon K. Bering Papousek, der også er kendt for i Chakoten at skrive om nye bøger, vil besøge os. Simon vil fortælle om bibliotekets militærhistoriske potentiale og medbringe et stort antal eksemplarer fra samlingen.

Søndag den 30. september

Befæstningens Dag

Selskabets to 1914-18 grupper, "Sikringsstyrken" og "Gladsaxefortet", medvirker til at gøre Befæstningens Dag til en spændende og oplevelsesrig dag for de mange, der bruger søndagen på at opleve og høre noget om det danske neutralitetsforsvar under 1. verdenskrig.

Gratis adgang: Fra kl. 10 til 16 ved Artillerimagasinet i Rødovre og kl. 11-15 på Gladsaxefortet.

Onsdag den 3. oktober

Bornholms værn og forsvar 1946-2016

Militærhistoriker Rune Holmås Iversen fortæller om Bornholms Værn og forsvar under Den Kolde Krig.

Lørdag den 13. oktober

kl. 14-ca. 17

Anvisningssalg

Få en snak med ligesindede om nyan-skaffelser. Fortæl også gerne om, hvad du især sætter pris på og søg oplysninger blandt de andre medlemmer.

Onsdag den 7. november

Afslutningen på 1. Verdenskrig

I november 1918 sluttede 1. Verdenskrig. Inden da havde de tyske styrker på Vestfronten forsøgt en sidste fortvivlet offensiv, der slog fejl. Ikke mindst på grund af de amerikanske styrker, der var kommet til Europa. Selskabets kasserer, Steen Jensen, vil ridse verdenskrigen op og fortælle om afslutningen af en af den europæiske histories største katastrofer.

Lørdag den 1. december

Selskabets julemøde med årskonkurrence kl. 18.30 på Rødovregaard

Igen i år bliver der serveret Grønlangkål med hamburgerryg, samt dessert.

Af hensyn til indkøb bedes deltagere senest den 21. november tilmelde sig hos: Aksel Willumsen, tlf. 26 18 21 77, eller e-mail: aksel4343@gmail.com.

Selskabets medlemmer opfordres til at invitere ægtefælle/samlever samt børn og børnebørn med til det populære arrangement.

Mellem kl. 17.30 og 18.30 er der indskrivning til konkurrencen.

Kl. 19.15 starter mødet med præsidentens velkomst, derefter bespisning, sang samt julehygge og til sidst præmieoverrækkelse. Pris for deltagelse er 125 kr. for voksne og 50 kr. for børn under 15 år.

Årskonkurrencen 2018

1.-2. præmie uddeles i hver kategori

1. Legetøjsfigurer (alle størrelser)
2. Enkeltfigur op til 65 mm (runde – flade)
3. Rytterfigur op til 65 mm (runde – flade)
4. Enkeltfigur over 65mm (runde – flade)
5. Rytterfigur over 65 mm (runde – flade)
6. Figurer op til 30 mm (enkelt – krigspilsfigurer)
7. Figurgrupper/vignetter (max. 4 figurer, alle størrelser, runde og flade)
8. Dioramaer og opstillinger
9. Fra det hjemlige skatkammer
10. Best of Show
11. Uden for konkurrencen (ingen præmier)

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab
Stiftet 1944

Protector
Hans Kongelige Højhed
Prins Joachim

Bestyrelse

Præsident
Hans Chr. Wolter
Violvej 36, 3500 Værløse
Tlf. 5338 9309
bhwolter@gmail.dk

Kasserer, medlemsservice
og adresseændringer
Steen Jensen
Tlf. 4625 1883 / 2290 2856
chakoten.kasserer@gmail.com

Anvisningssalg
Ole Thureholm
ole.thureholm@gmail.com

Bestyrelsesmedlemmer
Kim Andreasen
Henrik Denman
Aleksander Haug

Selskabets hjemmeside
www.chakoten.dk

Facebook

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab
https://www.facebook.com/dkmhs/

Tidsskriftet Chakoten

Tidsskriftet udkommer 4 gange
årligt og udgives af Dansk
Militærhistorisk Selskab

Redaktion

Ansvarshavende redaktør
Henrik Denman
Skovbovængets Allé 28
4000 Roskilde
Tlf. 2294 1956
henrik.denman@mail.dk

Art Director
Billedbehandling
Finn Hillmose
hillmose@mail.dk

Abonnement

Når man melder sig ind i Selskabet,
er abonnement inkluderet.
Kontingent for 2018
er kr. 375,00

Bank reg. nr. 1551 konto 655-4873
CVR-nr. 31148448

Tryk
Rosendahls A/S
6715 Esbjerg N

CHAKOTEN
ISSN 0901-4799

Du kan læse mødeprogrammet
for Dansk Militaria Forening
på Chakotens hjemmeside
www.chakoten.dk

Skansen i Ystad med otte kanoner blev opført til forsvar af Sydsverige i begyndelsen af 1700-tallet.

Skansen i Ystad blev opført i 1712 for at beskytte havnen mod fjendtlige angreb.

Foto: Henrik Denman

Kanonerne i Ystad

Ystad på den sydsvenske kyst er kendt for sin velbevarede, hyggelige bymidte og for færgeforbindelsen til Bornholm. Mindre kendt er en af byens attraktioner, Skansen, der ligger tæt ved teatret få hundrede meter fra færgehavnen.

I 1712 opførtes en skanse for at beskytte havnen mod fjendtlige angreb. For nogle år siden blev man klar over, at de gamle kanoner på Skansen kunne være farlige for offentligheden, og derfor blev de i 2012 restaureret, så hele skanseanlægget med de otte kanoner kunne genåbnes for besøgende i 2013.

Efter nederlaget ved Poltava i sommeren 1709 kapitulerede de svenske styrker ved Perevolotjna i Ukraine. Kort tid efter angreb den russiske hær Riga, og Danmark planlagde at genvinde den del af Sverige, som man havde tabt i 1658.

Den svenske hærfører Magnus Stenbock, der 1707 var blevet udnævnt til generalguvernør i Skåne, gav derfor ordrer til at få de gamle befæstninger langs den syd-

Skansen i Ystad er én ud af i alt 15 skanser, som blev opført i begyndelsen af 1700-tallet til forsvar af Skåne.

svenske kyst sat i stand. Hele Malmö var befæstet indtil begyndelsen af 1800-tallet, og han sørgede for at få udvidet Malmøhus og befæstningerne, som omgav byen.

Invasjonen 1709

Samme renovering skete i Landskrona, mens Helsingborgs befæstning var

ødelagt. Magnus Stenbock overvågede med sit kavaleri den skånske vestkyst, men alligevel valgte den danske hær at angribe Helsingborg den 1. november 1709. Fire måneder senere besejredes danskerne ved Helsingborg, og den svenske hær tilførte under ledelse af Stenbock danskerne et forsmædeligt nederlag.

For at hindre en gentagelse af en sådan invasion udarbejdede generalkvartermester Magnus Palmqvist i 1711 på kongens befaling en plan for at sikre forsvaret af den svenske kyst. Planerne omfattede bl.a. Ystad.

Befæstningen kom til at bestå af en lang, lettere befæstede voldlinje, en retranchement med brystværn, voldgrave og palisader samt reduitter, som er faste, befæstede stillinger, som skal holdes længst muligt, efter at andre spæringer er gennembrudt af fjenden.

Arbejdet med at opføre i alt 15 skanser i Skåne blev afsluttet i 1718.

H.D.

Skansen i Ystad har i dag otte kanoner, som er blevet grundigt restaureret.